

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Миряна Янакиева за дисертационния труд на Владимир Сунгарски,
представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Област на висше образование 2. Хуманитарни науки

Професионално направление 2.1. Филология, докторска програма: Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия (Стара френска литература)

Тема на дисертацията: L'antihéros dans les romans chevaleresques français du XIIe et du début du XIIIe siècle : rôle et évolution // Антигероят във френските рицарски романи от XII и началото на XIII век: роля и еволюция

Предложеният за защита дисертационен труд на Владимир Сунгарски представлява обширен, задълбочен и отлично структуриран изследователски текст от 444 страници. Състои се от увод, три части и заключение, като всяка от частите е организирана в две отделни глави с техните подглави, чиито целенасочено формулирани заглавия позволяват още при прегледа на съдържанието на дисертацията да се получи точна представа за нейната същност и логика. В солидната библиография са посочени 21 заглавия първичен корпус, 14 заглавия вторичен корпус, 8 речника и енциклопедии и 129 заглавия критическа и теоретична литература на френски, английски и български език.

Център на вниманието и отправна точка на прецизната анализационна работа, извършена от дисертанта на базата на споменатия по-горе внушителен корпус от текстове, е един персонаж във френските рицарски романи от артурианския цикъл, сенешалът на крал Артур, Ке, дефиниран от литературната критика като типичния „антигерой“. Сред основните изходни задачи, които авторът си поставя, е реализирането на един типологичен замисъл, а именно въз основа на детайлното проучване на конкретния персонаж да бъде изведена система от характеристики на антигероичното, приложима при анализа и на

други персонажи, които в една или друга степен биха могли да се отнесат към тази категория.

Сред поредицата от въпроси, на които изследването си поставя за цел да отговори, особено голям интерес предизвикват свързаните с това, което авторът нарича *деградираща трансформация* на персонажа на Ке, чиято обратна еволюция може да бъде ясно установена при съпоставката между артурианските произведения, непосредствено предхождащи Кретиен дьо Троя, и тези на самия Кретиен дьо Троя, където въпросният персонаж изгубва ореола на образцов воин и един от най-ярките герои от обкръжението на Артур.

Ефектът от тази трансформация е проследен и нататък във времето, в романите на последователите на Кретиен дьо Троя. От тази гледна точка би могло да се каже, че изследването, осъществено в дисертацията, има за свой обект един специфичен пример за възникване и разпространение в последвалата традиция на нов тип персонаж, или, иначе казано, нов тип повествователна роля. С това трудът се вписва в широкото теоретично поле на наратологичните дисциплини, за което говори и системното позоваване на автори като Проп, Греймас, Амон, Бремон и Женет, но също така и на естетиката, доколкото антигероичното може да се причисли към т. нар. естетически категории в класическия смисъл на думата.

Както подобава на всеки типологичен проект, първа стъпка към неговото реализиране е открояването на устойчивите характеристики на неговия предмет, в случая, на антигероя. От ключово значение в това отношение е наблюдението върху междинния облик на този тип персонаж или неговото разполагане някъде между „добрите“ и „лошите“, като към атрибутите и функциите, които той наследява от тези два типа базисни персонажи, се добавят и такива, които са специфични само за него. Свойствената му роля, произтичаща от парадоксалната му природа, е дефинирана в дисертацията чрез опозицията между хаос и ред, като той се явява елемент на хаоса, макар и не по начина, по който това важи за противниците на крал Артур. Затова антигероят всъщност е по-скоро мним герой, чиято функция е на катализатор на кризисни ситуации, които могат да бъдат разрешени единствено от протагониста. Така, в характерната за рицарските романи триада

парангон – протагонист – антигерой, ролята на последния се оказва особено съществена именно защото има пряко отношение към изграждането и цялостното разкриване на персонажа на главния герой (протагониста). Динамиката на тази триада е проследена в исторически план в подкрепа на хипотезата на дисертанта, че в произведенията от пост-Кретиеновия период се стига до нейни деформации и трансформации, а в последствие и до пълното ѝ премахване.

За да достигне в заключителната част на изследването до ясна и достатъчно изчерпателна дефиниция на антигероя, в което се състои една от водещите цели на дисертационния труд, авторът следва добре аргументирания си избор да организира изследователския процес в три оси, които той определя като *квалификационна* (какво е казано за персонажа), *функционална* (какви са собствените му действия, които го характеризират) и *релационна* (по какви начини взаимодейства с останалите персонажи от рицарската триада). Изграденият чрез анализа на всяко от тези три нива поотделно и на връзките помежду им модел на персонажа показва, че той не се вписва напълно нито във функциите на Проп, нито в актантните категории на Греймас, затова Владимир Сунгарски предлага своя, колкото опростена, толкова и работеща класификационна система, според която както положителните, така и отрицателните персонажи би следвало да се характеризират посредством следните три опозиционни двойки: вътрешен/външен, активен/пасивен, динамичен/статичен. Тази система позволява още по-ясно да се открие статутът на антигероя именно на двойствен или междинен персонаж, тъй като – както това убедително е доказано в дисертацията – черти от неговия функционален портрет, изведен от анализа на конкретния пример с персонажа на Ке, могат да се открият както у парангона, така и у протагониста. Тези черти са обобщени в оригинална функционална таблица, в която се каталогизирани шестдесет и петима персонажи, петдесет от които притежават поне една от функциите на Ке. Същото се отнася и за всички протагонисти. Антигероят се оказва способен да „контаминира“, съгласно термина, употребен в дисертацията, и останалите персонажи. Самият той често е герой претърпял деградация, като тази деградация, по думите на автора, хвърля сянка върху артурианското общество като цяло, което дава основание на антигероизма да се погледне и като на форма на несъгласие. Това прави

ролята на антигероя далеч по-сложна от тази на антагонист в класически смисъл на понятието, а многопосочният ефект от неговото въвеждане в произведенията на Кретиен дьо Троя е окачествен от автора на дисертацията като драматичен, естетичен, дидактичен едновременно.

Моделът на антигероя, изведен на базата на изключително внимателния, компетентен и детайлен анализ на персонажа на Ке, се доказва като работещ ключ към обяснението на трансформациите от герой до антигерой или обратно, които претърпяват и други емблематични персонажи от артурианския цикъл като например Говен, Ланселот, Персевал и др., както и на еволюцията на артурианския роман като цяло.

Независимо от огромната извършена работа и несъмнената осъщественост на поставените цели, в края на изследването си дисертантът отваря няколко нови насоки, по които според него проучването на персонажа на антигероя би следвало да продължи. Това също свидетелства за дълбочината, до която той е навлязъл в избраната проблематика. Ако е необходимо да се даде възможно най-кратко определение на неговия труд, то би трябвало на първо място да се посочи, че той е много добър пример за строго литературоведски научен текст в класическия смисъл на понятието, на много високо ниво и в методологически, и в структурно, и стилово отношение.

Приносителите, формулирани в края на автореферата, напълно отговарят на постигнатото от автора на дисертацията, представена в самия автореферат ясно, целенасочено и съвсем точно.

Въз основа на споделените по-горе наблюдения и впечатления от труда на Владимир Сунгарски, убедено предлагам на уважаемото научно жури да му присъди образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма: Литература на народите на Европа, Африка, Америка, Азия и Австралия (Стара френска литература).